

Maximális egységesség

Interjú Kókány Győző építésszel

Az elmúlt közel hét év alatt számos rendezési terv készült az 1974-ben Schall József és Kapsza József elképzelései alapján épült 14.000 fő befogadására alkalmas stadion területére. Az előző tulajdonos egy multifunkcionális – kereskedelmet, vendéglátást, hoteli és irodákat is magába foglaló – sportközpont megvalósítását tűzte ki célul, amely azonban a gazdasági válság miatt nem valósulhatott meg. A korábbi elképzelésekhez képest, milyen változtatásokat, módosításokat tartalmaz az új koncepció?

A beruházás egyik legfőbb szándéka amellelt, hogy a klub szurkolóinak népes táborát és a rendszeresen meccsre járó közönség számát tovább növelje, egy olyan 21. századi sportközpont létrehozása, amely a fiatalok és a családok számára is vonzó programokat, innovatív szolgáltatásokat biztosít. Világos, jól átlátható belső kialakításban gondolkodtunk, ahol a kellemes környezet ideális helyszínt biztosít mindenki kikapcsolódásához. A nézőtér teljesen fedett, aréna jellegű lelátórendszer, a pálya közvetlen közelétől induló széksorok térszervezése pedig, mind a szurkolók kényelmét, és az élmény teljességét szolgálják. Magas színvonalú kiegészítő funkciókkal akartuk bővíteni a koncepciót, így a meccsnapokon kívüli használat hozzá tud járulni ahhoz, hogy szinte teljesen önfenntartóvá válhat a létesítmény. A telepítés helyszíne továbbra is az Üllői úti telek, azonban az elhelyezésnél nagyon lényeges szempont volt a pálya nemzetközi előírásoknak megfelelő tájolása. Az észak-déli iránnyal a hossz tengely 28°os szöget zár be, amit a jelenlegi pálya 90°os elforgatásával értünk el. Ennek következtében a fejtető – és benne a VIP-lelátó, illetve a főkamara-állások a zavaró közvetlen napsütéstől védett helyre, a pálya nyugati oldalára kerültek. Eredeti pozíciójához képest a Könyves Kálmán körútról hátrahúzva helyeztük el az épületet, így a körút mentén adódó 3 hektáros területen, városias utaképpel valósulhat meg a jövőben egy vegyes funkciójú – kereskedelmet, szolgáltatást, irodákat magába foglaló – együttes.

A forgalmas közlekedési csomópont dinamikus világába jól illeszkedő, egy gesztussal formált tömeg tisztán mutatja az épület szerkezetét és funkcióját. A tömegalakításnál a maximális egységességre törekedtek? Igen, a stadion formája egy íves, áramvonalas forma, amely konzekvensen követi a tartószerkezet vonalvezetését. Tulajdonképpen a lelátó vasbeton vázára ráül egy 30 méter kinyúlású konzolos acél főtartó, és ennek a megvastagodó alakja határozza meg a stadion íves homlokzatát. Az anyaghasználatot tekintve magas korcú acéllemez fedésben gondolkodtunk, a pálya felé eső 8 méter széles tetőszakaszon pedig egy transzparens polikarbonát sáv biztosítja a megfelelő bevilágítást. A stadion tervezése során fontos irányelv volt, hogy a közönségforgalmi területek világos, átlátható terek legyenek, így a külső rozsdamentes feszített acélháló homlokzat amellelt, hogy a lelátó és kerengő természetes megvilágításához járul hozzá, az épületnek is egy izgalmasan csillogó, dinamikus változó kinézetet kölcsönöz. A háló mögött megjelenő előregyártott vasbeton tartószerkezet, a látszóbeton kiszolgáló egységek, és az acél tetőszerkezet együttese képezi az épület „második homlokzatát”, amit egy látványos LED-es díszvilágítás még tovább gazdagít.

Úgy tudom, hogy a körültekintő tervezésnek és gondos kivitelezésnek köszönhetően a stadion egy környezetbarát, zöld stadion lesz. Valóban, a szürkevíz és csapadékvíz hasznosítással, a napkollektoros használati melegvíz előállításával és a régi stadion szerkezetének újrahaz-

nosításával a BREEAM „very good” minősítés megszerzése volt a kitűzött cél. A tervezés során egyébként igen nehéz és rendkívül bonyolult mérnöki feladatokat kellett megoldanunk, mind a formavilágot, mind a szerkezeti rendszert illetően, de úgy gondoljuk, hogy a végeredmény egy olyan impozáns épületegyüttes lett, amely emblematikus jelképe lehet a klub és a szurkolók emlékezetének.

S.A.M.O. Tervező és Ingatlanfejlesztő Kft.: Streit Ágnes, Kókány Győző

A tervezésben közreműködtek:

Streit Ágnes, felelős építész tervező, Kókány Győző, főmérnök

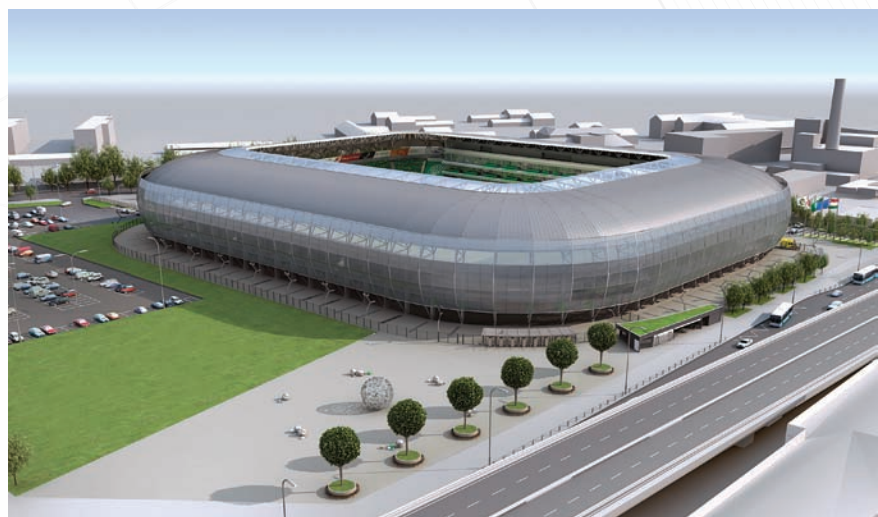
Projektvezető építészek:

Ifj.Burits Oktávián, Péterfy László Gábor

Építésztervezők:

Bán Zoltán, Kritóf Gabriella, Kormos Szabolcs, Rózsavölgyi Balázs,

Ifj.Ruzsinszky István

Fantázia játéka

Interjú Szőke Gábor Miklós szobrászművésszel

Szőke Gábor Miklós,
Hauer Berta

Fotó: Viszlay Márk

Fotó: Viszlay Márk

Kortárs képzőművészként elsősorban a dinamikus, expresszív struktúrájú állatszobraid tettek ismertté, amelyek mára számtalan hazai, és külföldi köztér meghatározó jelképeivé váltak. A Ferencvárosi Torna Club elé tervezett sas ábrázoló alkotásod több szempontból is rekordokat döntöget. Ha jól tudom, a léptékét tekintve például Európa legnagyobb madárábrázolása lett.

Igen, én is úgy tudom, hogy nem készült még ekkora méretű szobor eddig. Egyébként eleinte kisebb, olyan 10-12 méteres változatban gondolkodtunk a megrendelőmmel, a stadiont kivitelező Market Zrt. vezérigazgatójával, Scheer Sándorral, de a környezet adottságaihoz, a stadion léptékéhez képest nem éreztük igazán optimálisnak ezt a méretarányt. Nagyon fontosnak tartom a szobor és a tér közötti egyensúly kialakítását, mert a városkép szerves részeként ez az, ami a nagyközönség számára is szerethetővé, emblematikussá teszi az összképet.

Grafika és valóság határát feszegetve különleges, fiktív világ hangulata jellemzi alkotásaidat, ahol a fantázia játéka és a racionális követelmények találkozása mindig izgalmas kihívást jelent. Ilyen léptékű alkotásnál, gondolom komoly előkészítő munkára volt szükség.

Igen, ekkora léptéknél (16 méter széles, 8 méter magas, 9 méter hosszú, 18 tonna tömegű) már rendkívül összetett statikai számítások kellettek. Méretét tekintve, mivel 5 méternél magasabb köztéri alkotás, így a különböző stabilitásvizsgálatok mellett, számtalan előírásnak, szabálynak is meg kellett, hogy feleljen. Rengeteg számítást végzett Cséfalvay Gábor statikus mérnök, aki a végleges háromdimenziós rajzok alapján tervezte meg a szobor belső vázrendszerét. Ez a hatalmas rácsos tartószerkezet,

megközelítőleg 1 200 darab, egymástól eltérő méretű elemből áll, a különböző környezeti terhelések miatt, pedig majdnem 1 cm vastag falú zártszelvény-merevítések alkotják a legnagyobb igénybevételnek kitett részeket. Nem igazán készültek acél szerkezetű szobraim eddig, ezért meglehetősen izgalmas kihívás volt a madár tollzatának kikísérletezése is. A legnagyobb szárnytollak (30 cm széles, 3-4 méter hosszú) szendvicspanel-szerkezetűek, így a lehajlás elkerülése miatt különböző méretű lamellák biztosítják a megfelelő alátámasztást. Szerintem ez a megoldás formailag is segítette a szobor tömegalakítását, a csillagó távtartók segítségével különleges térjáték jött létre a tollzatok között is.

Fotó: Viszlay Márk

A labda anyagában is megjelenik a fém váz, de a végső kialakításában látványosan elkülönülő burkolatot kapott. Miért pont a beton statikus anyaga mellett döntöttél?

Már a kezdetektől valahogy természetes volt számomra, hogy a labda, amire a sas lecsap, IVANKA betonból készüljön, ezért ennek kivitelezési munkálataival is természetesen őket bíztam meg. Szándékosan kerültem az azonos anyaghasználatot, mert nem akartam, hogy ez a két domináns részlet hangsúlytalanul összefolyjon. Azt gondolom, hogy a különböző struktúrák így inkább erősítik, nem csak a mondanivalót, hanem a látványt is.

A szobor végső alakját már kint a téren érte el. Tehát maga a látványos rész a közönség előtt zajlott?

Igen, mivel a műhelyben összerakott szerkezet olyan hatalmas volt, hogy meglehetősen költséges, és veszélyes lett volna egyben szállítani, ezért több darabban vittük a helyszínre. Mindig lényeges szempont, hogy messziről is körbe tudjam járni a szobrot, ezért örültem, hogy végül a stadion előtt tudtuk befejezni a munkát. Nagyon szeretem ezt a sasmadár-formát, közel áll a szívemhez, mint motívum, szimbólum egyaránt. Ennek a köztéri szobornak a megalkotása volt eddigi pályafutásom egyik legnagyobb kihívása, ugyanakkor hatalmas megtiszteltetés is, hogy felkértek rá, és bíztak abban, hogy amit képviselek az téralakító, karakterformáló társművészetként egészíti ki a sportközpont épületegyüttesét.

Sportos határozottság

Interjú Szokoljai Gábor építész-belsőépítéssel

A mai korszerű stadionok már olyan multifunkcionális létesítmények, amelyek a sportesemények lebonyolítása mellett különböző kulturális szolgáltatásokat is biztosítanak. Milyen esztétikai, és térszervezési igényeknek kellett, hogy megfeleljen az FTC-stadion belső kialakítása?

Egy új épületnél kiemelt fontosságú szempont az üzemeltetési és fenntartási költségek mértéke és kalkulálhatósága. A tervezés során mintaprojektek tekintetű a mainzi futballstadion koncepcióját, amely mind kivitelezési, mind üzemeltetési szempontból Európa egyik leghatékonyabb együttese. Ugyanezt az elgondolást célozta meg az FTC-stadion beruházója is. A mainzi stadion szintén alapoz a rendezvényekből származó bevételekre, belsőépítészeti kialakítása pedig mellőz minden felesleges luxust, lényegre törő, meghatározóan funkcionális. A belsőépítészeti designnak éppen ezért esetünkben is sallangmentesnek, időtállóknak, vonzóknak, mindenki számára érthetőnek és befogadhatónak kellett lennie. A fejpület belső tereinek kialakítása bizonyos értelemben független a stadiontól, lényegében önálló működési egység, hiszen itt a mérkőzések idején kívül is lehetnek rendezvények, ezek adott esetben egyáltalán nem kapcsolódnak az FTC-sportéletéhez. Ennek megfelelően a belső térformálás, színvilág is független a futballklub arculatától, sőt a fejpület legfőbb terében ez kifejezett elvárás volt.

Korábban azt nyilatkoztad, hogy az építészet és belsőépítészet egyaránt műfajok, szigorúan véve egymástól el nem választhatóak. Vagyis az a jó belsőépítészet, ami nem akar önálló életet élni, hanem elsősorban az építészeti tér alapvető szándékait szolgálja? Igen, ennél a munkánknál is a terek kialakításának elsődleges célja, hogy

adekvát helyet, helyszínt biztosítanak a használóknak, ezért egy természetesen jól működő, funkcionalitásában pedig kompromisszum nélküli belsőépítészeti céloztunk meg. Az anyagok, színek kiválasztásánál az egyszerűség eleganciája, a könnyedség és a sportos határozottság voltak a meghatározó fogalmak. Finoman árnyalt színek, és a homogén fehérszürke felületek játéka ellenpontjaként a tölgyfa barátságos meleg árnyalata biztosítja a „természetes”, „otthonos” érzést. Az egész stadion meghatározó jelképe a látszóbeton-szerkezet, amely stukkoltbeton formájában a belsőben is megjelenik. Statikusan merev rendszere a harmonikus strukturált felületek játékaival igyekszik különleges, élményszerű hatást kelteni. A sötétebb szürke színvilág egyrészt a mennyezet alatt lévő gépészeti és elektromos szerelvények vizuális semlegesítését célozza, másrészt a falakon megjelenő motívumoknak szolgál alapul. A végigvonuló fafelületek és szürke árnyalatok közötti hideg-meleg kontraszt, a tervezett színdinamika általánosan használt, szándékos eszköze.

A megszokott zöld-fehér alapszínek helyett, milyen jelképrendszer köti össze a különböző funkciójú helyiségeket?

Egy geometrikus, hatszöget formázó vezérmotívum vonul végig a teljes belsőépítészeten, amely látványos formavilágával hol fociabdára, hol a kapu hálójára asszociál. Megjelenik, mint tapéta, látszóbeton-pillér és -faltest stukkolt mintázata, vagy különleges, háromdimenziós, mázatlan porcelánmozaik-burkolat. Egyébként a Market Zrt. felkérésének köszönhetően picit kimozdultunk a szűken vett belsőépítészeti szerepkörből, és a stadion külső világítását adó egyedi kandeláberek tervezését, a fejpület portálfrízének átalakítását, valamint a mélygarázs színezési tervének elkészítését is ránk bízta. Azt gondolom, hogy ennek a stadionnak a tervezése is igazán jó alkalom volt arra, hogy a hazai tervezők magas szinten bizonyítsák, meg tudnak felelni egy ilyen óriás beruházás meglehetősen összetett kihívásainak.

MCXVI Építésműterem Kft. - Szokolai Gábor vezető tervező / Kovács Dénes belsőépítész tervező / Hajdu Gábor belsőépítész tervező / Ujhelyi Kati belsőépítész munkatárs / Csövári Linda belsőépítész munkatárs / Molnár Csilla belsőépítész munkatárs / Mónus Noémi belsőépítész munkatárs

Intenzív élmények

Interjú Üveges Zoltán villamosmérnök vezető tervezővel (ARTREA Consulting Kft.)

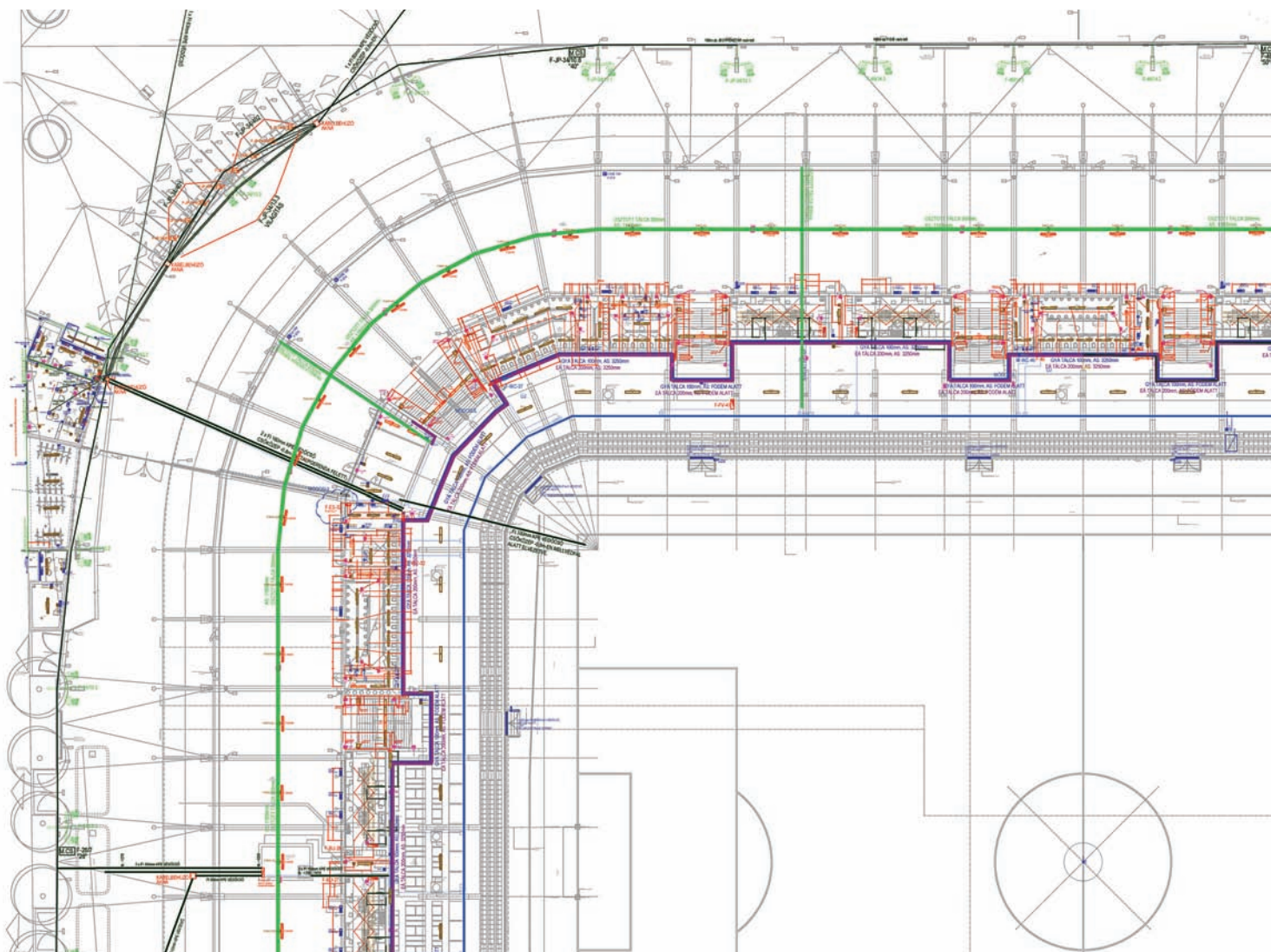
Fő profilod az erős és gyengeáramú rendszerekre vonatkozó épületvillamos tervezés, beleértve a vezérlések, tűzjelző hálózatok tervezését is. Az FTC-stadion kialakításának projektjében mi volt a konkrét feladatod?

A sportközpont kialakításának koncepciója még 2011-re nyúlik vissza. Akkor jött a megkeresés, hogy egy modern, európai színvonalú, de takarékosan megépített stadiont kell tervezni. A kihívás rendkívül nagy volt, hisz sok pénzből könnyen lehet jót alkotni, takarékos keretből azonban nagyon érzékenyen kell bánni a lehetőségekkel. A tervezés során lényeges szempontként szerepelt, hogy az épület önfenntartó legyen, mi több, pénzt termeljen. Ehhez viszont igen sok, első ránézésre mellékes és felesleges funkciót kell megtervezni, beépíteni. Ilyen például a büfékérdése: 15 perc alatt ki kell szolgálni a nézők legalább felét, esetünkben kb. 10 000 embert. Ha ezt visszaosztjuk az idővel, akkor egy döbbenetes számot kapunk: 666 ember percenként. Azaz, 10 ember másodpercenként! Hogyan lehet ezt megvalósítani? Milyen technológiák állnak rendelkezésünkre? Hogyan működik ez máshol, ahol nem hús, hanem nyolcvanezer ember kiszolgálása a cél? Ilyen kérdések sokaságából áll

össze a feladat, így a stadion komplex elektromos tervezése mellett egy olyan terület feltérképezése vált szükségessé, amelyre egyáltalán nem számítottunk.

A legtöbb beruházásnál mindig az optimális megoldást keresi a megbízó, így a drágább, de előremutató javaslatok sok esetben háttérbe szorúlnak. Egy stadion tervezése során milyen megkötésekkel kellett számolnotok?

Véleményem szerint ma Magyarországon az kapja a tervezési megbízást, aki a „legolcsóbb” épületet tudja megtervezni. De, egy stadion azért teljesen más: ilyen hosszú évtizedeken át nem tervezett hazánkban senki. Nincs tapasztalat, nincs jó és rossz példa, nincs múlt. Van viszont egy megbízás, aminél a kreatív hozzáállás, a „magyar virtus” kell azért, hogy segítség és háttér információk nélkül érjünk célba. A megadott műszaki keretek között elindultunk egy irányba, majd amikor a végére értünk a feladatnak, visszaneztünk. Megvizsgáltuk minden egyes gondolatunkat és a végére a terv már nem is hasonlított az eredetire. Viszont, jelentősen takarékosabb lett a projekt. Olyan műszaki megoldásokat találtunk ki,

amelyek maximálisan megfelelnek az UEFA előírásoknak. Nem követtünk különböző sablonokat, hisz a fent említett tapasztalat már korlátot szab a kreativitásnak. Az FTC-stadion esetében, szerencsénkre részt vett egy alkotószellemű műszaki ellenőri csapat is, akikkel a villamos kérdésekben konszenzusra jutottunk és mertünk előre mutatni és nagyot gondolni. Szerény véleményem szerint sikerült megtalálni azokat a műszaki megoldásokat, amelyek az adott költségkeretből a maximális technikai tartalmat hozták ki.

Milyen érdekesebb, különlegesebb rendszerek kerültek beépítésre?

Több ilyen is van. Említhetném például a biztonsági rendszert, ami arcfelismerést tesz lehetővé úgy, hogy kamerák figyelik a teljes nézőteret,

a stadiont teljes egészében lefedő WiFi-rendszert, a játékosok teljesítményét elemző rendszert, vagy esetleg a HDTV-közvetítést lehetővé tevő, jóval 2000 lux feletti világítási struktúrát, melyet diesel és UPS-rendszer nélkül oldottunk meg. Természetesen, sikerült egy-két berendezés esetében túlzásba vinni a takarékoságot, aminek többlet költség lett a vége, mint például a tető alatti, járható „cat-walk” rendszer elhagyása, de ezek a tapasztalatok is hasznosak, mert a következő stadion esetében még jobb, előremutatóbb rendszert tudunk tervezni, közelítve ezzel az optimális megoldáshoz. Azt gondolom, hogy összességében rengeteget tettünk azért, hogy az adott költségkeret több műszaki megoldásra adjon fedezetet, ezáltal pedig az FTC szurkolói és az egyéb rendezvények nézői intenzívebb élményben részesülhessenek.